

Lesmateriaal van het Nationaal Comité 4 en 5 mei

‘Spreekende Beelden’ Lesbrief

Inleiding

Op de website www.4en5mei.nl vertellen verschillende oorlogsgetroffenen en nabestaanden hun verhaal over de Tweede Wereldoorlog. De verhalen worden verbonden aan een van de vele oorlogsmonumenten.

Gebruik in de les

U kunt deze filmpjes op verschillende manieren inzetten in de klas. De verhalen lenen zich goed voor een opdracht of een discussie.

Bij de verhalen zijn kijkvragen gemaakt en een verwerkingsopdracht. De kijkvragen (4 per verhaal) kunt u van tevoren aan de leerlingen opgeven, zodat ze gericht naar het interview kijken. U kunt er ook voor kiezen om de kijkvragen te gebruiken om het interview na het kijken klassikaal te bespreken. De antwoorden op de kijkvragen zijn bijgevoegd.

De verwerkingsopdracht is voor alle geïnterviewden hetzelfde. U kunt de leerlingen laten beslissen over welk interview ze de verwerkingsopdracht maken. U kunt ook zelf besluiten wie het onderwerp van de verwerkingsopdracht wordt, bijvoorbeeld als u één of twee verhalen laat zien.

Het wordt niet aanbevolen om alle verhalen achter elkaar te laten zien. De verhalen zijn erg indrukwekkend. De interviews staan los van elkaar en zijn allemaal apart te bekijken.

Lesmateriaal van het Nationaal Comité 4 en 5 mei

Inhoud

De getuigenverhalen gaan over verschillende gebeurtenissen in de oorlog en worden verbonden met verschillende oorlogsmonumenten. De insteek van de verhalen is dan ook verschillend. Hieronder volgen kort de onderwerpen van de verhalen, de monumenten waarbij het verhaal hoort en de namen van de geïnterviewden.

- 1 Getuigenis over het **bombardement op Rotterdam** en de belevenissen van Eva Pilon Schuyt als verpleegster tijdens de oorlog.
Bij het monument ‘De Verwoeste Stad’ in Rotterdam
- 2 Job van der Linden vertelt over een **vergeldingsrazzia** in 1944 waarbij hij wordt opgepakt. Met nog 900 andere jonge mannen komt hij in Kamp Amersfoort.
Bij de plaquette voor Merwedegijzelaars
- 3 Piet Kool vertelt over zijn ervaringen als **dwangarbeider in Duitsland**.
Bij het monument ‘Dwangarbeiders’ in Den Haag
- 4 Peter Slors woonde tijdens de **oorlog in Nederlands-Indië** en vertelt over de herinneringen aan zijn vader die als militair gevangen is genomen in Indië.
Bij het ‘Indisch monument’ in Den Haag
- 5 Getuigenis over hoe het schip van de vader van Loeki Jaeger getorpedeerd werd in het Kanaal, en de **oorlogsdreiging op zee**.
Bij het ‘Nationaal Koopvaardijmonument’ in Rotterdam
- 6 Verhaal over de **Antilliaanse verzetsheld George Maduro** die omgekomen is in Dachau, en het ontstaan van Madurodam. Door Paul Comenencia.
Bij het oorlogsmonument ‘Madurodam’ in Den Haag
- 7 Ben Pijnappel vertelt over zijn tijd in het **werkkamp in Friesland**, zijn ontsnapping en het onderduiken.
Bij werkkamp De Landweer
- 8 Getuigenverhaal van naaister, Mien ten Dam-Poorters, die staakte tijdens de **Februari-staking** in 1941.
Bij de ‘Dokwerker’ in Amsterdam
- 9 Getuigenis over de groep **Russische krijgsgevangenen** die in Kamp Amersfoort is omgekomen. Door Mon Wellenstein.
Bij Kamp Amersfoort
- 10 Verhaal over de ruim 5000 militairen die tussen 1945 en 1962 zijn omgekomen in **Nederlands-Indië**, en waar de maatschappij lange tijd geen oog voor heeft gehad. Door Kolonel b.d. Jan Willem de Leeuw
Bij het ‘Nationaal Indië Monument’ in Den Haag
- 11 Frans van den Berg vertelt hoe het was als jonge jongen in de oorlog en over de kampervaringen van zijn vader.
Bij de **Appélklok van Kamp Amersfoort**
- 12 Kunstenaar Armando vertelt over zijn herinneringen aan **Kamp Amersfoort** waar hij vlak bij woonde.
Bij zijn eigen kunstwerk en oorlogsmonument ‘De Ladder’

Lesmateriaal van het Nationaal Comité 4 en 5 mei

- 13 Getuigenis van Ad Stuij over ervaringen in het **verzet**, en hoe Velo Bierman ontsnapte aan een executie.
Bij Fort de Bilt
- 14 Voormalig staatssecretaris Clémence Ross van Dorp vertelt over het belang van herdenken.
Bij het ‘Nederlands Paviljoen’ in **Auschwitz**
- 15 De president-directeur van de NS, Aad Veenman, vertelt over de dubbele rol van de Spoorwegen tijdens de oorlog.
Bij het **‘NS-monument’** in Utrecht
- 16 Ted Musaph-Andriess vertelt over de ontberingen die zij heeft moeten doorstaan tijdens haar gevangenschap in het beruchte **krijgsgevangen- en concentratiekamp Bergen Belsen**.
Bij de Nederlandse plaquette in Bergen Belsen
- 17 Poul Lous vertelt hoe in 1944 de dijken van **Walcheren** werden gebombardeerd door de geallieerden. Niet iedereen kon ontsnappen aan het opkomende water.
Bij het monument achter de Vuurtoren in Westkapelle
- 18 Judith Dalmeijer vertelt hoe zij als kind haar verblijf in een **Japans vrouwenkamp** heeft meegemaakt en hoe deze traumatische ervaring tot op heden van invloed is op haar leven.
Bij het monument Japanse vrouwenkampen in Arnhem
- 19 Gerrit van der Poll vertelt over de **“razzia van Putten”** waarbij zijn vader is opgepakt en weggevoerd naar een concentratiekamp.
Bij het Herdenkingshof in Putten
- 20 Eli Asser vertelt hoe hij tijdens de bezetting ging werken in de **joods psychiatrische inrichting** Het Apeldoornsche Bosch. Ook vertelt hij hoe hij is ontsnapt aan het transport naar de vernietigingskampen.
Bij het monument in het Apeldoornse Bos
- 21 Rudi Hemmes week tijdens de oorlog uit naar Engeland. Hij nam dienst bij de **Prinses Irenebrigade**. Zo werkte hij mee aan de bevrijding.
Bij het monument voor de Prinses Irene Brigade in Tilburg
- 22 Ruud Nobbe vertelt over de **bevrijding van het grensdorp Bourtange**, Waarbij zes Poolse militairen zijn gesneuveld.
Bij de plaquette voor de Poolse militairen in Bourtange
- 23 Philip Everaars en Chris van der Ven vertellen over hun verblijf in het **jongens-strafkamp Dampit** in het voormalige Nederlands-Indië.
Bij het Dampit-monument in Arnhem
- 24 Max Kohnstamm vertelt over zijn gevangenschap in **gijzelaarskamp Haaren**.
Bij het monument in Haaren
- 25 Harry Verheij vertelt over de Feruaristaking en over zijn tijd als **communistisch verzetsman**.
Bij het “Bos der Onverzettelijken” in Almere
- 26 John Cordell vertelt over zijn **ervaringen in Kamp Erika** en in Duitsland.
Bij het monument Kamp Erika, Ommen

Lesmateriaal van het Nationaal Comité 4 en 5 mei

- 27 Han Hollander vertelt over zijn werkzaamheden voor het **verzet in Overijssel**.
Bij het Provinciaal Verzetsmonument Overijssel in Markelo
- 28 Cor Bats en Karst Bosch vertellen over de laatste **executie van verzetsmensen in Deventer** voordat de stad werk bevrijd.
Bij het Twentolmonument in Deventer
- 29 Ron Blankenstein vertelt over zijn vader die bij de **Sicherheitsdienst** zat.
Bij het monument voor kapitein A.F. Lancker in Hoge Hexel
- 30 Ted Hielckert vertelt over de **bezetting van Nederlands-Indië** en over zijn tijd als Nederlands marinier tijdens **de onafhankelijkheidsstrijd in Nieuw-Guinea**.
Bij het Indië monument in Zwolle
- 31 Hans Hellendoorn vertelt over zijn taken bij de **luchtmacht tijdens de eerste dagen van de bezetting**.
Bij het monument voor gevallen vliegers in Soesterberg
- 32 Piet van Mullekom vertelt over zijn **twee evacuaties**; een keer aan het begin en een keer aan het einde van de oorlog.
Bij het oorlogsmonument in Griendtsveen
- 33 Felix Bakker zat bij de mariniers in Nederlands-Indië. Hij werd als **krijgsgevangene in Thailand** te werk gesteld.
Bij het monument Birma-Siam Spoorweg in Arnhem
- 34 Ben Bouman vertelt over zijn persoonlijke ervaringen tijdens de **operatie Market Garden**, waar hij als assistent van de geallieerde troepen optrad.
Bij De Oversteek in Lent
- 35 Theo Witte en Imme Dros vertellen over de **opstand van de Georgische krijgsgevangenen op Texel**, aan het eind van de oorlog.
Bij de Georgische begraafplaats ‘Loladse’ in Oudeschild, Texel
- 36 Jo Pouls is **dwangarbeider** geweest in een brandstoffabriek. De vader van Tinie Derks ook.
Bij de monumentenreeks Sporen die bleven in Noord- en Midden-Limburg
- 37 John Blom ontsnapte aan een **kindertransport** en moest **onderduiken** op verschillende adressen.
Bij het monument voor Hanna van der Voort in Tienray

Lesmateriaal van het Nationaal Comité 4 en 5 mei

Kijkvragen bij de verschillende verhalen

1 Bombardement op Rotterdam

- 1 Waarom is Eva naar Rotterdam verhuisd?
- 2 Toen Eva in de schuilkelder was, waarom verruilde zij haar bed voor een plaats bij de trap?
- 3 Wat moesten Eva en Hetty op hun hoofd dragen toen ze bij de tandarts in de wc schuilden?
- 4 Hoe kon het dat Hetty en haar vriendje Henk na het bombardement over de autoweg ‘de Rijksstraatweg’ van Rotterdam naar Wassenaar konden fietsen?

2 Vergeldingsrazzia

- 1 Wat was de reden dat de Duitsers een razzia hielden?
- 2 Hoe lang is Job uiteindelijk van huis geweest?
- 3 Waar sliepen Job en de andere gevangenen in Duitsland?
- 4 Wat kreeg Job van de geallieerde soldaat?

3 Dwangarbeider in Duitsland

- 1 Wat namen de Duitsers de werklozen af zodat zij zouden gaan werken in Duitsland?
- 2 Wat werd er gemaakt in de fabriek waar Piet moest werken in Duitsland?
- 3 Waar vluchtten Piet en de andere gevangenen heen tijdens de bombardementen?
- 4 Wat deed de overheid dat Piet pijn deed nadat hij van zijn dwangarbeid in Nederland kwam?

4 Oorlog in Nederlands-Indië

- 1 Waarom is de vader van Peter na de oorlog teruggegaan naar Nederlands-Indië?
- 2 Waarom moesten de Nederlanders volgens Peter buigen voor de Japanners?
- 3 Wat deed Peters vader om aan hongerige haaien te ontsnappen?
- 4 Wat is de tekst op het Indisch Monument in Den Haag?

5 Oorlogsdreiging op zee

- 1 Wat is de eerste herinnering die Loeki heeft aan haar vader?
- 2 Waarom was Loeki bang dat haar moeder ook dood zou gaan?
- 3 Hoe kreeg Loeki de afscheidsbrief van haar vader in handen?
- 4 Wat is de wens van de vader van Loeki voor haar in zijn brief?

6 Antilliaanse verzetsheld George Maduro

- 1 Wie namen het initiatief tot het oprichten van Madurodam?
- 2 Wie was de eerste burgemeester van Madurodam?
- 3 Hoe hield luitenant Georde Maduro de Duitsers voor de gek bij het heroveren van de villa?
- 4 Hoe is George Maduro om het leven gekomen?

7 Werkkamp in Friesland

- 1 Wat gebeurde er met de voedselpakketten die Ben Pijnappel ontving?
- 2 Wie is Anke?
- 3 Waarom bekende Ben Pijnappel dat hij de kaas en de worst regelde?
- 4 Hoe kon Ben Pijnappel ontsnappen?

Lesmateriaal van het Nationaal Comité 4 en 5 mei

8 Februari-staking

- 1 Wat voor werk deed Mien ten Dam-Poorters?
- 2 Hoe kon Mien ten Dam Poorters zien dat er gestaakt zou worden?
- 3 Wat wilden de stakers bereiken?
- 4 Waar gingen de stakers naartoe?

9 Russische krijgsgevangenen

- 1 Waarom werd Mom Wellenstein gearresteerd?
- 2 Wat deden de Russen in kamp Amersfoort?
- 3 Hoe liep het af met de Russische gevangenen?
- 4 Wat vindt Mom Wellenstein van de behandeling van de Russen?

10 Nederlands-Indië

- 1 Voor welke mensen is dit monument?
- 2 Waarom was er in Nederland weinig aandacht voor de veteranen?
- 3 Wat staat er op de zuilen?
- 4 Waarom moest Kolonel b.d. Jan Willem de Leeuw soms lang zoeken?

11 Appélklok van Kamp Amersfoort

- 1 Wat moest de vader van Frans van den Berg doen in het kamp?
- 2 Wie zijn Berg en Kotälla?
- 3 Hoe zijn Frans van den Berg en zijn moeder in Amersfoort gekomen?
- 4 Waarom was het zo bijzonder dat Frans van den Berg de klok mocht luiden?

12 Kamp Amersfoort

- 1 Waarom werden de buurjongens van Armando opgepakt?
- 2 Waarom hadden de mensen bewondering voor de Duitsers?
- 3 Wat deed Armando met zijn vrienden op de Leusderhei?
- 4 Wat gebeurde er met de NSB-ers?

13 Verzet

- 1 Waarom werd Velo Bierman opgepakt?
- 2 Waarom werd Velo Bierman niet geëxecuteerd?
- 3 Noem een verzetsactie van Aad Stuij.
- 4 Wat heeft Aad Stuij na de oorlog gedaan voor Fort de Bilt?

14 Auschwitz

- 1 Wat heeft Clémence Ross van Dorp gedaan om meer te weten te komen over de Tweede Wereldoorlog?
- 2 Waarom vindt mevrouw Ross van Dorp het Nederlandse paviljoen in Auschwitz belangrijk?
- 3 Op welke plek in Nederland worden elk jaar de joodse slachtoffers herdacht?
- 4 Waarom zijn de namen belangrijk?

15 NS-monument

- 1 Wat staat er op het NS-monument?
- 2 Wat deed de NS “goed” in de oorlog?
- 3 Wat deed de NS “fout” in de oorlog?
- 4 Waarom moest de machinist wel naar Duitsland rijden?

Lesmateriaal van het Nationaal Comité 4 en 5 mei

16 Krijgsgevangen- en concentratiekamp Bergen Belsen

- 1 Waarom zijn er in het kamp Bergen Belsen zo veel mensen ziek geworden?
- 2 Wat was het belangrijkste waarover Ted Musaph-Andriessie nadacht in het kamp?
- 3 Wie was het bekendste slachtoffer van kamp Bergen Belsen?
- 4 Waarom is Ted Musaph-Andriessie graag in Duitsland?

17 Walcheren

- 1 Wie hebben het eiland Walcheren gebombardeerd?
- 2 Hoe werden de inwoners van Walcheren gewaarschuwd?
- 3 Wat was er volgens Poul Lous heel goed in de oorlog?
- 4 Waar was Poul Lous tijdens het bombardement van Oostkappelle?

18 Japans vrouwenkamp

- 1 Waarom was Judith Dalmeijer bang voor de poort van het kasteel in België?
- 2 Waarom was het heel zwaar in de Indische kampen?
- 3 Hoe moet je volgens Judith Dalmeijer omgaan met kampherinneringen?
- 4 Judith Dalmeijer vond de herdenking bij de vlaggemast mooi. Waarom?

19 Razzia van Putten

- 1 Werd de aanslag in Putten aan het begin of het einde van de oorlog gepleegd?
- 2 Waarom bood de vader van Gerrit van der Poll de Duitser geld aan?
- 3 Wat gebeurde er met de huizen waar een laken uit het raam hing?
- 4 Wat dachten de mensen in Putten toen de bevrijders er eenmaal waren?

20 Joods psychiatrische inrichting

- 1 Waarom was het voor Eli Asser zo belangrijk dat hij op het Barlaeus Gymnasium zat?
- 2 Wat zei Eli's vader toen Eli wilden onderduiken?
- 3 Wat deed Eli Asser in het gesticht in Apeldoorn?
- 4 Hoe is het afgelopen met Eefje?

21 Prinses Irenebrigade

- 1 Waarom ging Rudi Hemmes naar Spanje?
- 2 Waarom bemoeide prins Bernhard zich zo veel met de Prinses Irene Brigade?
- 3 Wat is er gebeurd met Raymond Arnoti?
- 4 Waarom zeiden de Duitsers: “Niet schieten”?

22 Bevrijding van het grensdorp Bourtange

- 1 Wat is er met Emma gebeurd (denk je)?
- 2 Waarom was de vrouw van de buurman boos?
- 3 Uit welke landen kwamen de soldaten die Bourtange hebben bevrijd?
- 4 Waar zijn de drie soldaten begraven?

23 Jongens-strafkamp Dampit

- 1 Waarom wilden mensen als Philip Everaars en Chris van der Ven niet meedoen met de Japanners?
- 2 Wat deden de ondervragers om ervoor te zorgen dat Philip Everaars zou bekennen?
- 3 Hoe oud waren de jongens die onthoofd zijn?
- 4 Waarom was het moeilijk om na de oorlog elkaar weer te vinden?

Lesmateriaal van het Nationaal Comité 4 en 5 mei

24 Gijzelaarskamp Haaren

- 1 Waarom zijn de Amsterdamse studenten niet gaan staken?
- 2 Waarom werden Max Kohnstamm en de andere strafgijzelaars vastgehouden?
- 3 Waarin verstopten Max Kohnstamm en zijn vrouw hun brieven?
- 4 Wat vond Max Kohnstamm vreselijk tijdens de bevrijding?

25 Communistisch verzetsman

- 1 Waarom vindt Harry Verheij het bos zo'n mooi monument?
- 2 Hoe reageerden de mensen in Amsterdam in het begin van de oorlog op de bezetters?
- 3 Harry Verheij wilde iets doen. Bij welke groep sloot hij zich aan?
- 4 Harry Verheij legt iets uit over het verzet. Wat vertelt hij?

26 Ervaringen in Kamp Erika

- 1 Waarom wilde dhr. Cordell niet een maand in Maastricht blijven optreden?
- 2 Toen dhr. Cordell aankwam bij het kamp, kon hij misschien ontsnappen. Wat ging er mis?
- 3 Wat voor werk moesten de gevangenen doen?
- 4 Hoe komt dhr. Cordell aan zijn contrabas?

27 Verzet in Overijssel

- 1 Waarom mocht dhr. Hollander niet meedoen met de Binnenlandse Strijdkrachten?
- 2 Wat gebeurde er met de leraren die weggelopen waren?
- 3 Wat moest dhr. Hollander meenemen naar zijn ondergedoken padvindersleider?
- 4 Hoe kon dhr. Hollander zonder problemen papieren vervoeren?

28 Executie van verzetsmensen in Deventer

- 1 Wat gebeurde er met het bewakertje van de brug?
- 2 Hoe kregen de Duitsers de verzetsmensen in de olietank te pakken?
- 3 Wat gebeurde er met de Duitser die niet mee wilde doen?
- 4 Hoe lang na de executie werd Deventer bevrijd?

29 Sicherheitsdienst

- 1 Waarom vertelt dhr. Blankenstein dat er een SD'er was neergeschoten?
- 2 Waarom ging de vader van dhr. Blankenstein bij de NSB?
- 3 Wie zorgde ervoor dat de vader van dhr. Blankenstein uit Rusland terugkwam?
- 4 Werd de vader van dhr. Blankenstein gezocht als oorlogsmisdadiger?

30 Bezetting van Nederlands-Indië en de onafhankelijkheidsstrijd in Nieuw-Guinea

- 1 Waarom wilde Japan Nederlands-Indië graag hebben volgens dhr. Hielckert?
- 2 Waarom werd de vader van dhr. Hielckert opgepakt?
- 3 Welke keus kregen de Indische Nederlanders na de soevereiniteitsoverdracht?
- 4 Waarom voelde dhr. Hielckert zich ongemakkelijk om in Nieuw-Guinea te vechten?

31 Luchtmacht tijdens de eerste dagen van de bezetting

- 1 Waarom waren dhr. Hellendoorn en zijn vrienden „nijdig“?
- 2 Wat heeft dhr. Hellendoorn de eerste dag van de oorlog gedaan?
- 3 Waarom was het niet mogelijk om hoog genoeg te vliegen?
- 4 Waarom was dhr. Hellendoorn niet bang?

Lesmateriaal van het Nationaal Comité 4 en 5 mei

32 Twee evacuaties

- 1 Aan het begin van de oorlog moest Piet van Mullekom zijn huis uit. Waarom vond hij dat moeilijk?
- 2 Waarom werd het huis van Piet van Mullekom gebombardeerd?
- 3 In de herfst van 1944 moest de familie van Mullekom weer hun huis uit. Wie vochten er toen tegen elkaar?
- 4 Hoe heeft de familie van Mullekom hun dak hersteld eind 1944?

33 Krijgsgevangene in Thailand

- 1 Waar was de spoorweg die dhr. Bakker moest bouwen?
- 2 Waarom kregen de krijgsgevangenen gaten in hun voeten?
- 3 Wat moest dhr. Bakker 's nachts op de brug doen?
- 4 Waarom was Albert zo boos?

34 Operatie Market Garden

- 1 Waarom kon dhr. Bouman zonder problemen onderduiken?
- 2 Waar wilde dhr. Bouman heen toen hij de vijf Duitsers op zolder vond?
- 3 Wat gingen de mannen en de bootjes doen?
- 4 Wat moest dhr. Bouman doen na de beschieting van de brug?

35 Opstand van de Georgische krijgsgevangenen op Texel

- 1 Waarom konden de Georgiërs niet meer terug naar huis?
- 2 Wat wilde de Georgiërs doen op Texel?
- 3 Was de actie van de Georgiërs succesvol?
- 4 Waarom huilde de vader van Imme Dros?

36 Dwangarbeider

- 1 Waar verstopte de vader van Tinie Derks zich?
- 2 Hoe kwam dhr. Poult aan eten onderweg?
- 3 Wat deden de achterblijvers?
- 4 Hoe is dhr. Poult weer thuis gekomen?

37 Kindertransport en onderduiken

- 1 John Blom werd niet gedeporteerd. Waarom niet?
- 2 Wat organiseerde Hanna van der Voort samen met Nico?
- 3 Waar woonde John toen hij weg moest van de boerderij?
- 4 Wat dacht John Blom over zijn familie?

Lesmateriaal van het Nationaal Comité 4 en 5 mei

Antwoorden op de kijkvragen

1 Bombardement op Rotterdam

1. Eva ging als oppas werken voor een familie met een nakomertje.
2. Ze wilde snel kunnen vluchten als er iets zou gebeuren.
3. Een vergiet en een pannetje.
4. Er lagen vliegtuigen in de berm en op de weg, zodat er geen auto's konden rijden.

2 Vergeldingsrazzia

1. Leden van het verzet hadden twee NSB-ers doodgeschoten.
2. 13 maanden.
3. Ze sliepen op stro in hutjes.
4. Job kreeg van de soldaat witbrood, repen chocolade en een pakje sigaretten.

3 Dwangarbeider in Duitsland

1. Hun uitkering werd afgenomen zodat ze geen inkomen meer hadden.
2. In de fabriek werden mallen voor onderdelen voor vliegtuigen enzo gemaakt.
3. Piet vluchtte naar de (aardappel)velden, hij mocht van de Duitsers niet in de schuilkelder.
4. Dat hij door veel Nederlanders en de regering met de nek werd aangekeken, alsof hij uit vrije wil naar Duitsland was gegaan.

4 Oorlog in Nederlands-Indië

1. De vader van Peter wilde helpen met de wederopbouw.
2. Dat was onderdeel van de Japanse cultuur.
3. Hij bleef met zijn wrakhout tussen de lijken drijven, zodat de haaien de lijken zouden opeten.
4. 'De geest overwint'.

5 Oorlogsdreiging op zee

1. Een verdrietige herinnering, namelijk dat haar vader is omgekomen.
2. Haar moeder had een hartafwijking; een infectie aan de hartkleppen.
3. Na haar moeders dood, in de tas met de persoonlijke bezittingen van haar moeder.
4. Dat Loeki een sterke meid wordt. En ze wil tegen hem zeggen dat het goed is gegaan.

6 Antilliaanse verzetsheld George Maduro

1. De ouders van verzetsheld George Maduro.
2. Prinses Beatrix.
3. Zijn enige mitrailleur ging op verschillende plaatsen af, het leek zo of hij heel veel wapens had.
4. George stierf in concentratiekamp Dachau aan vlektyfus.

7 Werkkamp in Friesland

1. De pakketten werden verdeeld onder de bewoners van de barak.
2. De dochter van de boer, de latere vrouw van Ben Pijnappel.
3. Omdat anders de SS uit Assen de anderen zou martelen.
4. Door te doen alsof hij diarree had zodat hij vaak 's nacht naar het toilet kon.

Lesmateriaal van het Nationaal Comité 4 en 5 mei

8 Februari-staking

1. Ze werkte in een japonnenatelier.
2. Omdat haar man buiten stond en “ja” knikte.
3. Dat de nazi’s van “onze joden” zouden afblijven.
4. Naar de Nieuwmarkt.

9 Russische krijgsgevangenen

1. Zijn studentengroep publiceerde illegale blaadjes.
2. Ze waren gevangen genomen.
3. Ze werden vermoord.
4. Hij heeft er een slecht gevoel over.

10 Nederlands-Indië

1. Voor de soldaten die in Indië zijn gesneuveld.
2. Omdat de herinnering aan de oorlog werd weggestopt.
3. Namen van gesneuvelde soldaten.
4. Omdat er ook veel oorlogsgetroffenen later overleden als gevolg van trauma’s of ziekte.

11 Appélklok van Kamp Amersfoort

1. Koken.
2. De kampcommandanten.
3. Lopend.
4. Omdat de klok alleen nog geluid zou worden bij de bevrijding: Frans mocht dus de gevangenen laten weten dat ze bevrijd waren.

12 Kamp Amersfoort

1. Omdat ze na 20.00 uur nog op straat waren.
2. Omdat het Duitse leger zo goed georganiseerd was.
3. Wapens zoeken.
4. Ze werden opgepakt.

13 Verzet

1. Omdat hij in het verzet zat.
2. Omdat de Duitsers een executiebevel hadden voor meneer Biermann, met twee nn.
3. Zand in de benzinetanks van het Duitse leger, geallieerde parachutisten bevrijden.
4. Hij heeft er mede voor gezorgd dat Fort de Bilt een monument werd.

14 Auschwitz

1. Ze heeft veel gepraat met overlevenden.
2. Omdat het belangrijk is om te herdenken wat er in de Tweede Wereldoorlog is gebeurd.
3. In de Hollandsche Schouwburg in Amsterdam.
4. Omdat op die manier de slachtoffers een gezicht krijgen.

15 NS-monument

1. De namen van de omgekomen medewerkers van de NS.
2. Ze zorgden ervoor dat er in de oorlogsjaren nog transport mogelijk was.
3. Ze brachten joden naar Duitsland.
4. Omdat hij anders zelf getransporteerd zou worden.

Lesmateriaal van het Nationaal Comité 4 en 5 mei

- 16 Krijgsgevangen- en concentratiekamp Bergen Belsen**
- 1 Omdat het er koud, nat en vies was.
 - 2 “Hoe overleef ik dit?”
 - 3 Anne Frank
 - 4 Omdat ze daar het gevoel heeft echt vrij te zijn.
- 17 Walcheren**
- 1 De Engelsen.
 - 2 Er werden pamfletten uit een vliegtuig gegooid.
 - 3 De saamhorigheid: mensen hielpen elkaar.
 - 4 Hij stond in de kerktoren.
- 18 Japans vrouwenkamp**
- 1 Omdat de poort leek op de poort van het kamp.
 - 2 Omdat de gezinnen uit elkaar werden gehaald.
 - 3 Ermee bezig zijn en erover praten.
 - 4 Omdat ze in het kamp de bevrijding bij de vlaggemast had gevierd.
- 19 Razzia van Putten**
- 1 Aan het einde: 1944
 - 2 Om hen in het bos vrij te laten.
 - 3 Niets. De andere huizen werden wel opgeblazen.
 - 4 Dat de mannen weer thuis zouden komen.
- 20 Joods psychiatrische inrichting**
- 1 Omdat hij op school contact had met niet-joden.
 - 2 Het mocht niet.
 - 3 Hij was verpleger.
 - 4 Eefje is naar Apeldoorn gekomen, en is later met Eli Asser getrouwd.
- 21 Prinses Irenebrigade**
- 1 Omdat hij naar Engeland wilde.
 - 2 Omdat hij de commandant was, en hij het prettig vond om met Nederlanders van zijn eigen leeftijd om te gaan.
 - 3 Hij is getroffen door een handgranaat.
 - 4 Omdat ze een kar met springstof bij zich hadden.
- 22 Bevrijding van het grensdorp Bourtange**
- 1 Ze heeft de oorlog niet overleefd.
 - 2 Omdat de buurman een Duitse soldaat heeft bedreigd.
 - 3 Engeland, Polen
 - 4 Langs de kant van de weg.
- 23 Jongens-strafkamp Dampit**
- 1 Omdat hun (Nederlandse) vaders als door de Japanners opgepakt waren.
 - 2 Hem martelen en bedreigen met de dood.
 - 3 Tussen de 15 en 20 jaar.
 - 4 Omdat iedereen na de bevrijding zijn eigen weg was gegaan.

Lesmateriaal van het Nationaal Comité 4 en 5 mei

24 Gijzelaarskamp Haaren

- 1 Omdat de universiteit anders gesloten zou worden.
- 2 Als dreigement aan het verzet: ze zouden kunnen worden doodgeschoten.
- 3 In de pakjes was die ze aan elkaar mochten sturen.
- 4 Dat de “moffenmeiden” werden kaalgeschoren: hij vond de willekeur vreselijk.

25 Communistisch verzetsman

- 1 Omdat het een levend monument is: natuur is levend. Zo is het ook een monument voor de toekomst.
- 2 De Amsterdammers vonden het wel meevallen omdat de Duitsers zich rustig hielden.
- 3 Bij de communisten die in het verzet zaten.
- 4 Dat er heel veel vormen van verzet zijn en dat er heel veel mensen aan hebben meegedaan.

26 Ervaringen in Kamp Erika

- 1 Omdat hij bang was dat hij opgepakt zou worden.
- 2 De bewaker had een geweer.
- 3 Keien verplaatsen.
- 4 Hij heeft de bas waarop hij in het orkest van het kamp speelde, meegenomen uit Duitsland.

27 Verzet in Overijssel

- 1 Omdat hij nog te jong was.
- 2 Ze werden ontslagen.
- 3 Pistolen en kogels.
- 4 Verstoep in een meetkundeboek.

28 Executie van verzetsmensen in Deventer

- 1 Hij werd eerst opgesloten in een kelder en later vrijgelaten.
- 2 Ze hebben de olietank in brand geschoten.
- 3 Hij werd samen met de gevangenen gefusilleerd.
- 4 Een half uur

29 Sicherheitsdienst

- 1 Omdat dat zijn vader was.
- 2 Vanwege de werkloosheid.
- 3 Zijn moeder.
- 4 Nee.

30 Bezetting van Nederlands-Indië en de onafhankelijkheidsstrijd in Nieuw-Guinea

- 1 Omdat er olie in de grond zat.
- 2 Omdat hij soldaat was geweest in het KNIL
- 3 Je wordt Indonesiër, of je gaat naar Nederland.
- 4 Hij had medelijden met de gevangenen en vond het raar dat mensen van Indonesische afkomst tegen elkaar vochten.

31 Luchtmacht tijdens de eerste dagen van de bezetting.

- 1 Omdat ze niet hadden verwacht dat Nederland echt aangevallen zou worden.
- 2 Verkennen en bommen gooien.
- 3 Omdat de Duitse vliegtuigen hoger vlogen.
- 4 Omdat ze zo veel te doen hadden.

Lesmateriaal van het Nationaal Comité 4 en 5 mei

32 Twee evacuaties

- 1 Omdat ze hun koeien, schapen en kippen achter moesten laten.
- 2 Omdat de bommenwerper achterna gezeten werd. Het huis was dus geen bewust doelwit, maar de bommenwerper moest gewicht kwijt om sneller te kunnen vliegen.
- 3 De Engelsen en Amerikanen tegen de Duitsers.
- 4 Met de pannen van het dak van het kippenhok.

33 Krijgsgevangene in Thailand

- 1 In Thailand.
- 2 Omdat er steensplinters in de modder lagen en ze geen schoenen hadden.
- 3 Alle spullen uit de ene trein naar de andere trein vervoeren, en de gewonden weer terug.
- 4 Omdat hij een gewonde in het water moest gooien.

34 Operatie Market Garden

- 1 Omdat zijn vader de burgemeester had bedreigd.
- 2 Naar Truusje.
- 3 De brug van de andere kant aanvallen.
- 4 Tegen de Duitsers zeggen dat ze zich moesten overgeven.

35 Opstand van de Georgische krijgsgevangenen op Texel

- 1 Omdat ze zich hadden overgegeven; dat was hoogverraad.
- 2 Een opstand tegen de Duitsers.
- 3 Nee, er kwam paniek en er kwamen meer Duitse troepen.
- 4 Omdat een vriend van hem was gefusilleerd.

36 Dwangarbeider

- 1 In de verwarmingsketel van de kerk.
- 2 Hij zocht naar bijvoorbeeld suikerbieten op het land.
- 3 Bidden, heel veel bidden.
- 4 Lopend.

37 Kindertransport en onderduiken

- 1 Omdat hij op tijd kon ontsnappen.
- 2 Onderduikadressen voor Joodse kinderen.
- 3 In een hutje op het land.
- 4 “Ik zie ze nooit meer terug.”

